

Visszavezetés a valóságba, bevezetés az újrealizmusokba

Ha Ízisz fátyla mögé pillantasz, nem valami újat és mást fedezel fel, például a teremtő természetet, hanem csakis önnönmagadat, korlátolt alanyiságodat. Legalábbis ezt üzente megannyi filozófia az ezredvégen. A kényszeres köldöknézés azt jelentette, hogy kizárólag a valóság konstruálásának folyamatára igyekeztek összpontosítani – a valósághoz való viszonyulásunkra (a jelölőkre és a szövegekre, a maradóktalan történetiségünkre, a diskurzusokbeli reprezentációkra, a kulturális esetlegességekre stb.), és sohasem magára a valóságra. Mindez emberi volt, túlságosan is emberi. A valóság, ha éppen nem tabusították, csak származékos vagy torz alakjában lehetett az elemzés tárgya, mondjuk, mint traumatikus tapasztalat vagy mint hiperrealitás. Aki kontinentális filozófusként kerek perec realistának nevezte magát, azt kockáztatta, hogy menten közneveltség tárgya lesz. Márpedig a rendkívül sokoldalú, egymással gyakran összeegyeztethetetlen újrealizmusokban alighanem ezzel a „posztmodern egyetértéssel” való szembezállás a közös. „A világ nem létezik, ám a mesebeli unikornis igen”, „minden objektumnak tekintendő, és minden egyenrangú”, „a hiperkáoszban csakis maga az esetlegesség szükségszerű”... – ilyen és ezekhez hasonló üzenetek tűntek fel, amelyek a korábbi paradigmában nehezen lettek volna elképzelhetőek. Az újrealisták nem győzik hangsúlyozni, hogy nem a naiv, prekritikai realizmushoz való visszatérést szorgalmazzák, hanem egy kreatív, elmélyített realizmust, amely nem feltétlenül esik egybe a mindennapi berögződéseinkkel. Mi több, miközben kiállnak a tudattól független valóság mellett, az újrealisták nemegyszer valamiféle mágikus, *weird realism* hívei vagy a manifeszt világkép elutasítói. Az általuk felvázolt valóságban az emberi viszonyulás csupán egy a miriádnyi egyéb (interobjektív, virtuálisan keletkező stb.), feltérképezésre szoruló lehetőség közül.

Az újrealizmusok létrejöttéről – a sokrétűségükkel összhangban – különféle elbeszélések születtek. Van például, aki azt sugallja, hogy már az 1990-es évek elején megvoltak az első újrealista fejlemények Manuel Delanda deleuze-iánus filozófiájának köszönhetően, vagy annak, hogy Maurizio Ferraris eltávolodott a hermeneutikától és a dekonstrukciótól. Az „újrealizmus”

Folytatás a hátsó belső borítón.

Visszavezetés a valóságba, bevezetés az újrealizmusokba

kifejezés az itt használt értelmében viszonylag későn, 2011-ben tűnt fel, Ferraris és Markus Gabriel torinói beszélgetése nyomán. Az újrealizmus zászlaja alatt gyülekeztek a korábban is realista elkötelezettségű filozófusok, illetve az újsütetűek. Olyanok, mint Umberto Eco, Jocelyn Benoist, Paul Boghossian vagy John Searle. Az újrealista konferenciákon szerbiai filozófusok is feltűntek, így Petar Bojanić és Jovan Babić. Ezek a tendenciák számos tekintetben egybecsengtek bizonyos korábról eredeztethető törekvésekkel, mindenekelőtt Graham Harman objektumorientált filozófiájával és Quentin Meillassoux spekulatív materializmusával. Meillassoux alapműve, az *Après la finitude* 2006-ban jelent meg, s egy évre rá tartották meg a spekulatív realista konferenciát Londonban, Harman, Meillassoux, Iain Hamilton Grant és Ray Brassier részvételével. Sokan úgy tartják, hogy a spekulatív realizmus az újrealizmus kifejezetten metafizikai ágának tekintendő, ugyanakkor nem árt szem előtt tartani, hogy a 2007-es konferencia résztvevői közül még Harman is csak kevéssé ragaszkodik ahhoz, hogy spekulatív realistának nevezze magát (s feltűntek egyéb terminusok is: ontológia, objektumorientált ontológia – OOO stb.). Többen nagy előszereettel értelmezik újra a filozófiatörténetet. Így újrealista köntösben tűnhet fel Leibniz, Schelling, Whitehead vagy Heidegger, vagy a figyelem középpontjába kerülhet egy olyan kritikai realista, mint Roy Bhaskar. Másokról, például Husserlről vagy Derridáról kiderülhet, hogy korántsem olyan egyértelműen antirealista, mint korábban volt szokás gondolni. Érdemes megjegyezni, hogy az újrealisták általában felülemelkednek az analitikus és a kontinentális filozófia közti avított feszültségeken – leginkább „metakontinentálisak” és „posztanalitikusak”. Nem melleleg az újrealizmusok jelentős párhuzamot mutatnak az újmaterialisták (Elizabeth Bannet, Elizabeth Grosz stb.) és a poszthumanizmus teoretikusainak (N. Katherine Hayles, Cary Wolfe stb.) gondolkodásával. Am talán ennél is fontosabb a kapcsolódásuk a metafizika visszatérésének általános tendenciájához. Mindazonáltal bármely kísérlet, amely valamiféle közösen elfogadott újrealista doktrínát akarna bemutatni, szükségképpen kudarcra van ítélve. Az egyes újrealizmusok között családi hasonlóságok van-

nak csupán, közös magról – a „posztmodern konszenzus” elutasítását leszámítva – nem beszélhetünk.¹ Tudomásunk szerint az újrealizmusok magyar nyelvű recepciója gyerekcipőben jár. Érdemes kiemelni Horváth Márk és Lovász Ádám „abszontológiai” könyveit és blogját (veneratio.eu), a Fiala Képzőművészek Stúdiója Egyesület és a József Attila Kör által szervezett olvasókörcet, amelyeket többek között a spekulatív realizmusoknak és materializmusoknak, valamint az objektumorientált ontológiának szenteltek, legutóbb Karakas Alexandra, Nemes Z. Mária és Varga Tünde Mariann vezetésével. Előkészületben van Horváth Márknak, Losoncz Márknak és Lovász Ádámnak az újrealizmusokat szisztematikusan tárgyaló könyve.

LOSONCZ Márk

¹A legfontosabb áttekintések: Markus Gabriel (2014), (ed.) *Der Neue Realismus*, Berlin: Suhrkamp. Maurizio Ferraris (2015b), *Introduction to New Realism*, translated by Sarah De Sanctis, London: Bloomsbury. Maurizio Ferraris (2014a), 'From Postmodernism to Realism', in *Bridging the Analytical Continental Divide: A Companion to Contemporary Western Philosophy*, Tiziana Andina (ed.), Leiden: Brill, pp. 1–7. Maurizio Ferraris (2015d), *Positive Realism*, London: Zero. Bryant, Levi R., Nick Srnicek and Graham Harman (eds.) (2011) *The Speculative Turn. Continental Materialism and Realism*, Melbourne: re.press. Braver, Lee (2007), *A Thing of This World: A History of Continental Anti-Realism*, Evanston: Northwestern University Press. Gratten, Peter (2014), *Speculative Realism: Problems and Prospects*, New York: Bloomsbury. Galloway, Alexander (2012), *Les Nouveaux réalistes: C. Malabou, B. Stiegler, M. Belhaj Kacem, Q. Meillassoux, F. Laruelle*, Paris: Editions Leo Scheer.